

ΚΛΟΝΤ ΛΕΒΙ-ΣΤΡΟΣ: 1908-2009

Ταξιδευτής στους μύθους που ενώνουν την ανθρωπότητα

Της ΙΩΑΝΝΑΣ ΚΛΕΦΤΟΓΙΑΝΝΗ

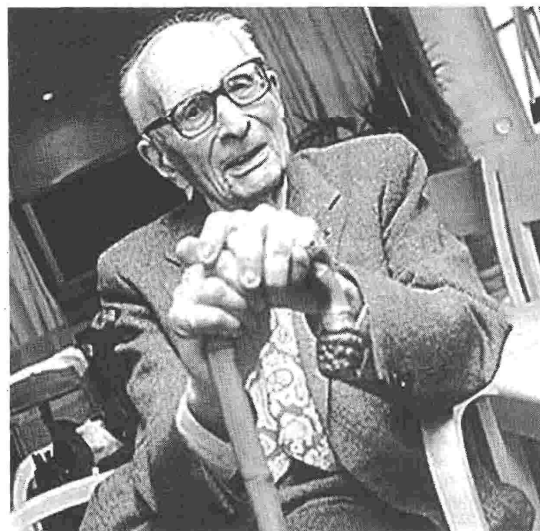
Ο πατέρας της σύγχρονης ανθρωπολογίας, ο «αστρονόμος των ανθρώπινων αστερισμών», ο στοχαστής που με το έργο του θρυμμάτισε μια και καλή τα στεγανά του δυτικού κόσμου για τον «πρωτόγονο άνθρωπο», ένα από τα τελευταία ακμαία πνεύματα, ο Γάλλος φιλόσοφος Κλοντ Λεβί-Στρος, έσβησε μεταξύ Σαββάτου και Κυριακής. Ήταν 101 ετών. Τον θάνατό του ανακοίνωσε χθες η Γαλλική Ακαδημία. Την ίδια μέρα τάφηκε στη Διλιερόλ της Κοτ-ντ-Ορ, όπου είχε το εσώχικό του.

Ο Στρος, έτη φωτός μπροστά από την εποχή του, επηρέασε όσο λίγοι τις σύγχρονες αντιλήψεις για την κοινωνία και τον πολιτισμό. Εισηγητής του στροκτουραλισμού στην ανθρωπολογία, κατόρθωσε να συλλάβει, όχι θεωρητικά αλλά από την αυτοψία πρωτόγονων φυλών, τα κοινά μοτίβα συμπεριφοράς και σκέψης σε διαφορετικές κοινωνίες. Η κεντρική ιδέα της έρευνάς του συνοψίζεται στη φράση: «Ο κόσμος ξεκινάει χωρίς τον άνθρωπο και θα τελειώσει χωρίς αυτόν».

Σε εποχές που η κυρίαρχη άποψη ήθελε τις πρωτόγονες κοινωνίες να στερούνται φαντασίας και λογικής, ο Λεβί-Στρος εκκινώντας από τη μέλητη του σε φυλές της Βραζιλίας απέδειξε ότι οι αυτόχθονες δεν ζούσαν απλά για να ικανοποιήσουν βασικές, ζωώδεις ανάγκες τους, αλλά ότι πάσχισαν να κατανοήσουν την προέλευσή τους. Ήταν ο ουμανιστής που τόλμησε να φέρει σε διάλογο αλλά και ρήξη τους πολιτισμούς. Δεν φοβήθηκε να αμφισβητήσει τον Δυτικό. «Με απιδιάζει», τόνισε «η βρωμιά που ξερνά η Δύση στα μούτρα της ανθρωπότητας». Τον τρομοκρατούσε ο «μαζικός πολιτισμός» των μοντέρνων κοινωνιών μας. Και δεν έκρυβε από νωρίς και τη μεγάλη αγωνία του για την εξαφάνιση πρωτόγονων φυλών. «Από το 1900 ως το 1950 πάνω από 90 φυλές και 15 γλώσσες εξαφανίστηκαν στη Βραζιλία μόνο», σημειώνει έντρομος.

Γιος φτωχού Εβραίου ζωγράφου

Γενέθλια πόλη του είναι οι Βρυξέλλες (γενν. 1908). Γιος Εβραίου ζωγράφου που έβγαζε τα προς το ζην με το ζόρι, θα μετακομίσει δύο ετών οικογενειακώς στη Γαλλία. Στη Σορβόννη θα σπουδάσει Νομική και Φιλοσοφία. Εργάζεται για λίγο ως καθηγητής σε Λύκειο.

Στα πενήντα 100ά του γενέθλια η Γαλλία τον τίμησε με εντυπωσιακές εκδηλώσεις. Το ίδιο και πολλές άλλες χώρες του κόσμου. Ο ίδιος ήταν ένας αποτραπηγμένος, μοναχικός άνθρωπος

Η ζωή του και οι διανοητικοί προσανατολισμοί του μπαίνουν σε ένα νέο δρόμο όταν το 1935 γίνεται μέλος γαλλικής πολιτιστικής αποστολής στη Βραζιλία. Στο Πανεπιστήμιο του Σάο Πάολο σπουδάζει εθνολογία. Στο τέλος της ακαδημαϊκής χρονιάς, παίρνει την απόφαση να ζήσει για μια περίοδο μαζί με τη γυναίκα του στο Μάτο Γκρόσο, στην περιοχή των Ινδιάνων Καντουβέο και Μπορόρο. Εκεί (1935 έως 1939) θα ξεκινήσει η μεγάλη περιπέτεια της εθνογραφικής έρευνάς του, που θα επανατοποθετήσει τους ορίζοντες της επιστήμης της Εθνολογίας.

«Βρισκόμουν σε κατάσταση πνευματικής υπερίδνευσης», θυμίσταν. «Ενιωθα να ξαναζώ τις περιπέτειες των πρώτων περιηγητών του 16ου αιώνα. Ανακάλυπτα τον Νέο Κόσμο και όλα μου φαίνονταν μυθικά, τα τοπία, τα ζώα, τα φυτά...».

Ξεσπά ο πόλεμος και γυρνά το 1939 στη Γαλλία για να μετασχει ο' αυτόν. Εβραϊκής καταγωγής ων, μετά την κατάληψη της Γαλλίας από τους να-

ζί, θα καταφύγει στη Νέα Υόρκη. Η Υπηρεσία Αμερικανικής Εθνολογίας ξεκινούσε τότε τη σύνταξη του «Εγχειριδίου των Ινδιάνων της Λατινικής Αμερικής». Τον καλεί να συνεργαστεί. Στην Αμερική συνδέεται με τον Μπρετόν, τον Ντισάν, τον Μαξ Ερνστ. Καταλυτική υπήρξε, ωστόσο, η σχέση του με τον Ρώσο Πάκομπσον που βοήθησε στη διαμόρφωση του θεωρητικού περιβλήματος του δομομοιού.

Επιστρέφει στο Παρίσι το 1948 και παίρνει το διδακτορικό του από τη Σορβόννη. Θέματα των διατριβών του είναι: «Οικογένεια και κοινωνική ζωή των Ινδιάνων Ναμπικουαρά» και «Στοιχειώδεις δομές της Συγγένειας». Η δεύτερη, όπου υποστήριξε ότι η συγγένεια βασιζόταν στη σχέση-συμμαχία ανάμεσα σε δύο οικογένειες (όταν γυναίκες από τη μία οικογένεια παντρεύονταν άνδρες από την άλλη), εκδόθηκε και θεωρήθηκε από τα σημαντικότερα έργα για τη συγγένεια από ανθρωπολογική σκοπιά. Για τον ρόλο που αποδίδει

Είχε πει το 2005: «Παρατηρώ τις καταστροφές που γίνονται. Την τρομακτική εξαφάνιση ζωντανών ειδών, είτε είναι ζώα είτε φυτά -αλλά και το ίδιο το γεγονός ότι ο ανθρώπινο είδος ζει σε ένα καθεστώς εσωτερικής πληθυσμιακής κρίσης. Σκέφτομαι το παρόν και τον κόσμο, στον οποίο τελειώνω τις μέρες μου. Και, ειλικρινά, δεν τον αγαπώ αυτόν τον κόσμο»

Νεαρός ανθρωπολόγος στη Βραζιλία του 1930. Οι εμπειρίες του γέννησαν τους «Θλιμμένους Τροπικούς» του 1955

Ενα από τα τελευταία μεγάλα πνεύματα του 20ού αιώνα, ο ανθρωπολόγος και εισηγητής του στροκτουραλισμού, έφυγε στα 101 χρόνια του. Τα βιβλία του, όπως οι «Θλιμμένοι Τροπικοί», διαβάστηκαν και διαβάζονται από εκατομμύρια μη ειδικούς αναγνώστες σ' ολόκληρο τον κόσμο

Κυκλοφορούν τα βιβλία του

«**Θλιμμένοι Τροπικοί**» («Χαϊζνικολή», 1979), «**Άγρια σκέψη**» («Παναζήσος», 1977), «**Ο δρόμος της μάσκας**» («Χαϊζνικολή», 1981), «**Ανθρωπολογία και μύθος**» (2 τόμοι, «Καρδαμύσας», 1990 και 1991), «**Ο μύθος του Λύγκα**» («Γκοβόσπης», 1994), «**Κοιτάζω, ακούω, διαβάζω**» («Γκοβόσπης», 1996), «**Μνήμες μακρινές και πρόσφατες**» («Ολλκός», 1998), «**Το ωμό και το μαγειρεμένο**» («Αρσενίδης», 2001), «**Από μέλι από στάχτη**» («Αρσενίδης», 2002), «**Φυλή και Ιστορία. Φυλή και πολιτισμός**» («Πατάκης», 2003), «**Εξ αποστάσεως**» («Αρσενίδης», 2003).

στη γυναίκα μέσα στις κοινωνικές δομές επαινέθηκε από τη Σιμόν ντε Μπουβάρ.

Ποιητικά ταξίδια σε Αμαζόνιο

Ευρέως γνωστός, πέρα από τα όρια των ακαδημαϊκών κύκλων, θα γίνει το 1955, εκδίδοντας το περίφημο έργο του «Θλιμμένοι Τροπικοί», αυτή την εκπληκτική ταξιδιωτική μυθιστορία της εμπειρίας του ως εξ' έριστου, με φιλοσοφικούς στοχασμούς και εθνογραφικές αναλύσεις για τους λαούς του Αμαζονίου, που ενθουσίασε και τον Ζορζ Μπαταϊν.

Το 1958 εκδίδεται η «Δομική Ανθρωπολογία», που έκανε αίσθηση στους φιλοσοφικούς, κοινωνιολογικούς και ιστορικούς κύκλους. Ακολούθησαν τα επίσης εμβληματικά «Ο τοτεμισμός σήμερα» και «Η άγρια σκέψη», για τους περισσότερους το σημαντικότερο έργο του, με το οποίο ξεκινά, τρόπον τινά, η μόδα του στροκτουραλισμού. Εξ ου τις δεκαετίες του '60 και του '70 το όνομά του συνδέεται με αυτά των Φουκώ και Λακάν. Το βιβλίο τον έφερε σε δημόσια αντιπαράθεση με τον Ζαν-Πολ Σαρτρ. Από το 1964 ως το 1971 εκδόθηκαν οι τέσσερις τόμοι των «Μυθολογιών».

Πολλά από τα βιβλία του μοιάζουν με χάρτες μιας διαστρικής γεωμετρίας, γεμάτα με τύπους που ανακαλούν μαθηματικές τεχνικές και μαυρόσπρες φωτογραφίες με σκαμμένα πρόσωπα και εξωτικά τελετουργικά, τις οποίες τράβηξε την περίοδο των ταξιδιών του σε φυλές του Αμαζονίου. Το 1973 εκλέχθηκε μέλος της Γαλλικής Ακαδημίας. Στην ομιλία της τελετής αναγόρευσής του είχε πει: «Όταν περνάει κανείς τη ζωή του μελετώντας τις τελετουργίες μακρινών λαών δεν έχει λόγο να μη σέβεται τις τελετουργίες της κοινωνίας μέσα στην οποία γεννήθηκε και στην οποία ζει».

Ο Στρος, πατέρας δυο γιων μετά από τρεις γάμους, ήταν μέχρι το περασμένο Σαββατοκύριακο κάτοικος του ίδιου διαμερίσματος, του πιο μεγαλοαστικού της γαλλικής πρωτεύουσας, για το οποίο δήλωνε «μου προκαλεί αφορμή τη πλήξη». *